

Przestrzenie pracy socjalnej

Praca zbiorowa pod redakcją

ks. Józefa Stali

Tarnów 2010

© by Józef Stala, Tarnów 2010

ISBN 978-83-733291-1-9

Nilil obstat
Tarnów, 21.12.2010 r.
Ks. dr hab. Janusz Królikowski

Imprimatur
OW-2.2/102/10, Tarnów, 27.12.2010 r.
Wikariusz Generalny
† Andrzej Jeż

Recenzja wydawnicza
ks. dr hab. Jerzy Kostorz (Uniwersytet Opolski)

Druk:
Poligrafia Wydawnictwa Biblos

Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej

Biblos

Plac Katedralny 6, 33-100 Tarnów

tel. 14-62-12-777

fax 14-62-24-040

e-mail: biblos@biblos.pl

<http://www.biblos.pl>

SERIA
„Formacja Socjalna”

REDAKTOR SERII
ks. Józef Stala

RADA NAUKOWA:

dr hab. Beata Bilicka (Toruń);
ks. dr hab. Bogusław Drożdż (Legnica – Wrocław);
ks. prof. UPJPII dr hab. Michał Drożdż (Kraków);
dr Małgorzata Duda (Kraków);
ks. prof. KUL dr hab. Andrzej Kiciński (Lublin);
ks. prof. UPJPII dr hab. Janusz Królikowski (Tarnów);
prof. UKSW dr hab. Elżbieta Osewska (Warszawa);
s. prof. dr hab. Erika Prijatelj (Ljubljana);
ks. prof. UPJPII dr hab. Józef Stala (Tarnów);
ks. prof. KUL dr hab. Marian Stepulak (Lublin);
ks. prof. dr. Janez Vodičar (Ljubljana)

Dotychczas ukazały się:

1. *Socjalizacja – wyzwanie współczesności*, red. J. Stala, Tarnów 2010, Wydawnictwo „Biblos”, ss. 464.
2. *Przestrzenie pracy socjalnej*, red. J. Stala, Tarnów 2010, Wydawnictwo „Biblos”, ss. 474.

Ks. Andrzej Kiciński*

CELE PRACY CHARYTATYWNO-SOCJALNEJ W KOŁACH CARITAS NA WSI I W MIEŚCIE

Benedykt XVI zauważa, że w dzisiejszym świecie, wraz z globalizacją i szybkim przepływem informacji, dostrzegamy w wielu środowiskach wzrost wrażliwości na potrzeby innych i gotowość przychodzenia z pomocą wszędzie tam, gdzie kogoś spotyka nieszczęście¹. Z pewnością napawają nadzieją liczne akcje humanitarne prowadzone przez organizacje kościelne i świeckie na rzecz ofiar klęsk żywiołowych i innych katastrof. W Polsce cieszymy się, że dzieci i młodzież angażują się w różne formy wolontariatu. Na szczególną uwagę zasługuje rozwój szkolnych i parafialnych Kół Caritas². Oczywiście rozpoczęła się również dyskusja, czy nie jest to tylko moda przejściowa, gdzie nauczyciele mogą wykazać się przy rozliczeniu tzw. godzin karcianych, a gimnazjaliści dostać parę dodatkowych punktów i dostać się do lepszego liceum. Uważam, że wiele tych spraw zejdzie na drugi plan, gdy będzie prowadzona rzetelna formacja opiekunów oraz ciągle odkrywanie przez szeroko rozumiane środowisko wychowawcze głównych i szczegółowych celów pracy charytatywno-socjalnej w Kołach Caritas. Jasne cele wypływające z objawienia Bożego i Magisterium Kościoła zakładają zawsze elastyczność działania w konkretnych sytuacjach.

1. Cel i obszary pracy charytatywno-socjalnej na wsi

Klasyczne badania socjologiczne prowadzone przez W. Piwowarskiego na KUL-u ukazywały zasadniczą różnicę poziomu życia i działalności osób żyjących na wsi i w mieście. Współcześnie ten podział jeszcze się pogłębia. Potwierdzają

---

* KS. ANDRZEJ KICIŃSKI, kapłan diecezji siedleckiej, doktor habilitowany teologii w zakresie katechetyki, profesor KUL – kierownik Katedry Katechetyki Szczegółowej w Instytucie Teologii Pastoralnej i Katechetyki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Rzeczoznawca ds. oceny programów nauczania religii i podręczników katechetycznych przy Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski (obecnie II kadencja) oraz przy tej samej komisji członek zespołu dla nowelizacji *Podstawy programowej katechezy* oraz *Programu nauczania religii*. Przynależy do licznych organizacji naukowych, m.in: Équipe Européenne de Catéchèse; Associazione Scientifica per il Dialogo Interculturale ed Interreligioso, Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Towarzystwo Naukowe KUL, Towarzystwo Naukowe Franciszka Salezego.

¹ Por. Benedykt XVI, *Przemówienie do III grupy biskupów*, Rzym 17.12.2005, „L'Osservatore Romano” 2 (2006), s. 36-37.

² Pierwsze Szkolne Koło Caritas w Polsce powstało w 1995 r. przy II Liceum Ogólnokształcącym w Rzeszowie. Jego opiekunem była Maria Kowalska. Więcej zob. S. Słowik, *Wprowadzenie*, w: *Podręcznik opiekuna Szkolnego Koła Caritas*, red. M. Gawęł, Warszawa 2009, s. 3.

to badania naukowe prowadzone między innymi przez L. Szota, P. Kozarzewskiego, K. Chałas, A. Kłosowską, Z. Zybąłę, I. Niewiadomską i M. Kalinowskiego. W większości tych badań zostało wskazane, że dzicci wiejskie mają mniejsze możliwości wyboru szkół. Co powoduje duże dysproporcje w poziomie wykształcenia na niekorzyść wsi. Okres transformacji w świetle tych badań przyczynił się do zaistnienia samonapędzającego się mechanizmu, który powiększa podział społeczeństwa na wykształconych i niewykształconych. Zebrane badania wskazują, że młodzież wywodząca się ze wsi i małych miast cechuje³:

- niskie wykształcenie,
- gorsze funkcjonowanie w życiu społecznym,
- małe możliwości awansu społeczno-zawodowego i niewielkie szanse na wyrwanie się z kręgu niedostatku,
- częste doświadczenie porażek życiowych,
- preferowanie postawy rozszewnionej wobec państwa,
- częste używanie substancji psychoaktywnych.

To właśnie te czynniki trzeba traktować jako wyzwania dla pracy charytatywno-socjalnej Kół Caritas na wsi. Oczywiście te wskazania nie przeciwstawiają się obszarom działalności charytatywnej wskazane w podręcznikach ogólnopolskich, które jako główne obszary wskazują⁴:

- ubogich i wykluczonych społecznie ze względu na ubóstwo,
- dzieci i rodziny,
- osoby niepełnosprawne fizycznie lub psychicznie,
- chorych wymagających długoterminowego leczenia lub rehabilitacji,
- uzależnionych od alkoholu, narkotyków lub innych używek,
- nieporadnych życiowo,
- seniorów i samotnych żyjących poniżej minimum socjalnego,
- bezdomnych,
- bezrobotnych, zwłaszcza osoby bez kwalifikacji zawodowych, niezdolnych do samodzielnego funkcjonowania na rynku pracy,
- byłych więźniów, którzy zerwali więzi z rodziną,
- migrantów i uchodźców,
- ofiary wojen i kataklizmów naturalnych.

Wydaje się, że współczesne nauki każą nam skupić się na uczynieniu wszystkiego, co pomoże dzieciom i młodzieży podnieść swoje wykształcenie. Trzeba jednak pamiętać, że celem działalności Kół Caritas jest pomoc w zrealizowaniu potrzeb duchowych i materialnych człowieka, które wypływają z ewangelicznego przykazania miłości. Co należałoby przede wszystkim uwzględnić w pracy na wsi?

W tym kontekście trzeba zwrócić uwagę na myśli C. Bartnika, który podkreśla, że praca rolnika na wsi wciąż nie jest pojęciem wyraźnym, raczej się ją tylko

³ Podają za: L. Szot, *Zasoby adaptacyjne zagrożonej alkoholizmem młodzieży wiejskiej*, w: *Skażani na wykluczenie!?*, red. M. Kalinowski, I. Niewiadomska, Lublin 2010, s. 267-268.

⁴ Zob. *Podręcznik dla Parafialnych Zespołów Caritas*, red. Z. Sobolewski i in., Warszawa 2009, s. 54.

wyczuwa. Zauważa on również, że urbanizacja zdetronizowała wieś i industrializacja zagroziła samemu życiu na wsi. Od paru wicków przemysł rzeczywiście zaczyna symbolizować pracę sam jeden, podczas gdy rolnik nie jest uważany za właściwego robotnika, a nawet pracownika. Autor zauważa również, że przemysł na ogół oderwał ludzi od religii dając im rzekomo poznać swoją wszechmoc. Co więcej zauważa syndrom antywiejski. Co w tym kontekście wydaje się istotne w zrealizowaniu potrzeb duchowych i materialnych człowieka wsi to ponowne odkrycie, że od tysięcy lat nasz obraz człowieka, świata, kosmosu pozostaje typu rolniczego. „Podobnie jak z typem religijności. Rolnictwo stało się typem, kategorią i językiem religii. I tak Stwórca jawi się nam jako Rolnik Świata (J 15,1)”⁵. Z tego wynika konieczność ponownego odkrycia i opracowania godności współczesnej pracy rolnika, bo niestety do dziś w różnych naukach wieś traktowana jest jako coś stałego, synchronicznego i całkowicie minionego. A przecież ona również podlega współczesnym przemianom⁶.

Opracowując strategię pomocy duchowej i materialnej dla dzieci i młodzieży wiejskiej chcemy wspierać i prowadzić ku ich ludzkiemu spełnieniu. I tutaj jest często dziś pomijane pytanie: ku jakiemu spełnieniu ich chcemy prowadzić? Na to pytanie musi odpowiedzieć sobie każdy opiekun Koła Caritas. Odpowiedź na to pytanie determinuje całą pracę w Caritas. Pytanie o człowieczeństwo jest także pytaniem o to, kim jest dziecko urodzone na wsi wobec którego toczy się cały proces wychowawczy, jak wobec niego się odnosić, jakie metody wychowawcze są nie tylko skuteczne, ale nade wszystko godziwe. Istnieje niebezpieczeństwo błędu polegającego na fałszywej koncepcji celu. Chodzi o szukanie odpowiedzi w zakresie nauk socjologicznych. Nauki te mają swój zakres działania. Bazując na doświadczeniu, nauka z racji swojej natury ogranicza się tylko do tego, co jest dane w doświadczeniu. Nauka doświadczalna może nam więc w dużej mierze odpowiedzieć na pytanie: „jaki człowiek jest na wsi?”, staje jednak bezradna, gdy pytamy: „kim jest?”. Wszelkie wyprowadzanie celu wychowawczego z wąskiego podwórka nauk tzw. ścisłych prowadzi w konsekwencji do wypaczenia wychowania, gdyż żadna nauka doświadczalna nie jest w stanie narysować wizji człowieka. Katolicki pedagog J. Maritain już dawno zwracał nam uwagę, że czysto naukowe pojęcie człowieka może nam dostarczyć ważnych i aktualizowanych informacji, jednakże samo nie może dostarczyć ani najgłębszych podstaw, ani zasadniczych kierunków wychowania. Wychowawca potrzebuje wiedzieć w pierwszej kolejności, kim człowiek jest i jaka jest jego natura. Dla procesu wychowania niezbędna jest klarowna hierarchia wartości, a ta nie może być zbudowana inaczej jak tylko poprzez rzetelną odpowiedź na to pytanie. Wymagane przez wychowanie integralne pojęcie czło-

⁵ C.S. Bartnik, *Wprowadzenie do teologii społeczno-politycznej*, Lublin 2006, s. 262.

⁶ Por. tamże, s. 259-281. Pomocne dla wyznaczenia (skoordynowania) celów działania Kół Caritas na wsi będą również rozważania poświęcone duszpasterstwu rolników, zob. S. Głębowicz, *Duszpasterstwo rolników*, w: *Duszpasterstwo specjalne*, red. R. Kamiński, B. Drożdż, Lublin 1998, s. 85-100.

wieka może być wypracowane na gruncie filozoficznym i religijnym. Potrzebne jest spojrzenie filozoficzne, gdyż przedmiotem tego pojęcia jest natura czy istota człowieka. Religijne zaś ujęcie daje obraz egzystencjalnego stanu natury ludzkiej w stosunku do Boga i z racji specjalnych darów, doświadczeń oraz powołania, implikowanych przez ten stan⁷.

Aktualność rozważań celu działania opiekunów Caritas to wskazanie, że wychowanie wolontariuszy to „formowanie człowieka lub raczej kierowaniem dynamicznym rozwojem, poprzez który człowiek kształtuje samego siebie w tym celu, aby być człowiekiem”⁸. Próba stworzenia takiego systemu pomocy, który starałby się wszystkiemu zaradzić, nie ma żadnego sensu⁹. Wychowanie jest procesem zmierzającym do udoskonalenia człowieka w jego człowieczeństwie, a nie próbą upakowania w osobie całej wiedzy, umiejętności i doświadczeń zdobytych przez ludzkość w małej, zamkniętej, ograniczonej jednostce, której stworzymy odpowiednie warunki nauki. Każdy człowiek ma swoje predyspozycje. Proces wychowania musi je uwzględniać, dopomagać w ich rozwijaniu. Pomimo pewnych ogólnych wzorców osobowej pełni każdy ma prawo w szerokim zakresie odnajdywać swoją drogę do dojrzałości ludzkiej. Nadrzędnym celem pracy charytatywno-socjalnej na wsi będzie więc odkrycie, że ziemia jest święta i jako dar Boży posiada ona niejako gigantyczną moc duchową. A wiejskie dzieci i młodzież należy wychowywać w szacunku do inności wsi i odnajdywać w niej prawdę, dobro, wolność, sprawiedliwość i wiarę.

2. Cel i obszary pracy charytatywno-socjalnej w mieście

Współczesne obszary pracy charytatywno-socjalnej w mieście wskazują między innymi badania I. Niewiadomskiej i M. Kalinowskiego, którzy opraco-

⁷ Por. A. Kiciński, *Spotkanie z Bogiem – ostatecznym celem wychowania. Aktualność propozycji wychowawczych Jacquesa Maritaina*, „Katecheta” 52 (2008) nr 7-8, s. 19-25.

⁸ Podaje za: S. Kowalczyk, *Wprowadzenie do filozofii J. Maritaina*, Lublin 1992, s. 47.

⁹ Błędem współczesnego wychowania jest założenie, że wszystkiego można się nauczyć. Wychowanie jest procesem wielowątkowym. Składa się z wielu równoległych procesów, z których część ma charakter spontaniczny, przypadkowy, a część w mniejszym lub większym stopniu jest kontrolowana lub planowana. Najważniejszym spośród poddających się zasadom metodyki procesów wychowania jest nauczanie. Ma ono bardzo wielkie znaczenie, ale czy człowiek jest się w stanie wszystkiego nauczyć? Wciąż aktualne jest stwierdzenie J. Maritaina: „nie jest prawdą, że wszystkiego można nauczyć i że młodzież powinna z zapałem oczekiwać od szkół średnich i uniwersytetów nie tylko wykładów o kuchni, ekonomii domowej, pielęgnacji niemowląt, techniki reklamy, sztuki makijażu i produkcji kosmetyków doskonalenia w zakresie dróg i środków zarabiania pieniędzy, psychologii zastosowanej do sztuki dobrego mariażu, nauki o szczęściu małżeńskim, lecz również – dlaczego by nie? – wykładów o naukowych środkach osiągnięcia twórczego geniuszu w sztuce lub w nauce, pocieszenia tych, którzy płaczą, czy stania się człowiekiem serca”.

wali główne problemy przystosowawcze młodego pokolenia z terenów miejskich¹⁰. Są nimi:

- trudności adaptacyjne nastolatków wynikające z nadmiernego zaangażowania się w pracę ich rodziców,
- problemy przystosowawcze młodzieży miejskiej związane z bezrobociem rodziców,
- pozarodzinne uwarunkowania trudności adaptacyjnych młodzieży miejskiej,
- trudności adaptacyjne młodzieży związane z okresem dorastania,
- formy wadliwej adaptacji u młodzieży miejskiej związane w wysokim ryzykiem uzależnienia.

W świetle tych badań odnośnie do trudności adaptacyjnych nadmiernego przywiązania do aktywności zawodowej rodziców warto uwzględnić w pracy socjalnej często występujące zaburzenia adaptacyjne w postaci niewłaściwych wzorców zachowań, nasilonych objawów depresyjnych, podwyższonego lęku, zewnętrznego poczucia kontroli i tendencji kompulsywnych. Analiza badań wspomnianych autorów wskazuje także na inne zagrożenia związane z ryzykiem uzależnienia związanym z piciem napojów alkoholowych, z używaniem narkotyków, uczestnictwem w grach hazardowych czy uzależnieniu od środków masowego przekazu. Niemniej w planowaniu pracy charytatywno-socjalnej należy uwzględnić zasoby kształtujące przystosowanie u zagrożonej uzależnieniami młodzieży miejskiej, a zwłaszcza strategie wzmacniające ich potencjał adaptacyjny. Co więcej przy wyznaczeniu konkretnych celów pracy charytatywno-socjalnej Kół Caritas w mieście mogą być pomocne wspomniane badania, które prowadzą do wniosku, że rzadkie stosowanie pozytywnych strategii zaradczych o charakterze religijnym wpływa na kształtowanie niskiego potencjału przystosowawczego. Autorzy stwierdzają – co będzie istotne dla opiekunów Caritas – że osoby z dużymi problemami przystosowawczymi w mieście w sytuacjach trudnych rzadko stosują takie strategie, jak:

- poszukiwanie łączności z Bogiem, Bożej miłości, opieki i/lub pomocy od Boga, żeby się pozbyć złości,
- próby dostrzeżenia, jak Bóg może wzmocnić człowieka w trudnej sytuacji,
- próby o odpuszczenie grzechów,
- koncentrowanie się na religii, aby przestać się martwić doświadczanymi problemami¹¹.

W Kołach Caritas cel religijny ma być zawsze na pierwszym miejscu. Obecnie istnienie pokusa, aby wyznaczać cele tylko pragmatyczne. Zwłaszcza w naszych miastach jest to silnie rozpowszechniona teza. Błąd pragmatyzmu polega na skoncentrowaniu się w wychowaniu tylko na zagadnieniach prak-

---

¹⁰ Por. I. Niewiadomska, M. Kalinowski, *Zasoby adaptacyjne zagrożonej uzależnieniami młodzieży miejskiej*, w: *Skazani na wykluczenie!?*, dz. cyt., s. 289-328.

¹¹ Por. tamże, s. 316.

tycznych¹². Jest to niepełne pojęcie wychowania. Wdrażanie człowieka do działania i praktyka z pewnością jest bardzo ważnym składnikiem całego procesu wychowawczego. Człowiek w swoim życiu ciągle napotyka jakieś bariery. Wychowanie, które zmierza do nauczenia człowieka pokonywania tych barier, stawiania sobie i realizacji obecnych celów z pewnością ma wielką wartość praktyczną, przygotowuje młodego człowieka do radzenia sobie w życiu społecznym i zawodowym. Takie pragmatyczne działanie nie wyczerpuje jednak całego spektrum życia ludzkiego, aktywność zewnętrzna nie jest jedyną formą bytowania człowieka. Fundamenty tego błędu leżą w błędnej teorii poznania. Jeżeli przyjmiemy, że myśl ludzka jest organem odpowiadającym na aktualne bodźce i sytuacje środowiska to konsekwentnie trzeba przyjąć, że wychowanie, które opiera się w dużej mierze na poznawaniu, musi skoncentrować się na tym, co „się dzieje”, bo tylko wtedy następuje stymulacja. Przy tak pojętym wychowaniu na margines zostają zepchnięte takie elementy, jak prawda, dobro, nie jest istotne to, do czego człowiek dochodzi poprzez myślenie czy kontemplację. Przywołany wcześniej J. Maritain podkreśla: „Jeśli sam wychowawca nie stawia sobie ogólnego celu ani wartości finalnych, do których ma się odnosić cały ten proces; jeśli wychowanie ma rozwijać się «w obojętnie jakim kierunku»; innymi słowy, jeśli teoria pragmatystyczna wymaga nicustannej doświadczałnej rekonstrukcji celów wychowawcy (a nie jednocześnie doświadczenia ucznia) – uczy ona przepisów pedagogicznych, ale wywołuje zanik jakiegokolwiek rzeczywistej sztuki wychowania. Bowiem wychowanie, które nie ma żadnego własnego celu i które zmierza jedynie do samego rozwoju «bez żadnego innego celu, jak tylko nowy rozwój», nie jest już sztuką w stopniu większym niż architektura, która nie miałaby żadnej koncepcji tego, co należy zbudować i dążyłaby tylko do powiększania swej konstrukcji w jakim bądź kierunku tam, gdzie możliwe jest sprowadzenie nowych materiałów”¹³.

Istotne również będzie przy ustalaniu celów szczegółowych pracy charytatywno-socjalnej w Kołach Caritas uwzględnienie nasilającej się tendencji do różnicowania miast pod względem liczby mieszkańców. To zróżnicowanie pociąga za sobą następstwa o społecznym znaczeniu. Jednym z nich jest podział ludności

¹² Pragmatyzm był kierunkiem filozoficznym, który pojawił się w USA pod koniec XIX wieku. Silnie rozwinął się w XX wieku za sprawą Williama Jamesa i Charlesa Sandersa Peirca. Pragmatyzm głosił po pierwsze – porzucenie tradycyjnego myślenia nastawionego na osiągnięcie istoty rzeczy; po drugie przekonanie o praktycznej funkcji wiedzy, wiedza jest instrumentem kontrolowania rzeczywistości; po trzecie – podkreśla nadrzędną wagę doświadczenia nad wszelkimi apriorycznymi regułami rozumowania; po czwarte – znaczenie idei, przekonania daje się sprowadzić do praktycznych konsekwencji; po piąte – pragmatyczna teoria prawdy zakłada, że prawda jest praktycznym sprawdzianem twierdzeń; po szóste – wszelkie ludzkie idee są antycypacją możliwego działania, pozwalają przewidzieć skutki działania; po siódme – ludzka interpretacja świata ma zawsze charakter antropomorficzny, kieruje się interesem człowieka i zmierza ku przyszłości, ku możliwościom które mogą być urzeczywistnione.

¹³ J. Maritain, *Od filozofii człowieka do filozofii wychowania*, w: *Źródła do dziejów wychowania i myśli pedagogicznej. Myśl pedagogiczna w XX wieku*, t. III ks. II, red. S. Wołoszyn, Kielce 1998, s. 143.

miejskiej na ludność małomiejską i wielkomejską. Ten podział ma realne odbicie w świadomości społecznej chociażby w traktowaniu społeczności wielkomejskiej w odczuciu ludzi jakby wyższą kategorię społeczną. Celem może być poznanie przez dzieci i młodzież podstawowych prawd wiary, bo właśnie większy procent mieszkańców miast kwestionuje je wszystkie albo niektóre¹⁴.

3. Zakończenie

U podstaw wyznaczania celów pracy charytatywno-socjalnej w Kołach Caritas leży miłość Boga i bliźniego. To Jezus nakazuje nam, byśmy czynili bliźnim, jak chcemy, by i nam czyniono (por. Łk 6,13); byśmy kochali bliźniego jak siebie samych (por. Mt 22,35). Formacja w Kołach Caritas może pomóc odkryć te prawa, które są wpisane przez Stwórcę w samą naturę człowieka (por. DCE 31). Istotne będzie w wyznaczaniu celów uwzględnić prawdę, że miłości bliźniego nie można zlecić innym, także zlecić państwowi i polityce socjalnej. Choć wiele organizacji troszczy się o rozwój państwa socjalnego to miłość bliźniego wymaga osobistego, indywidualnego, dobrowolnego zaangażowania¹⁵.

W działalności Kół Caritas ważne są cele. To wyróżnia działalność Caritas od innych organizacji, które często odrzucają cele lub posiadają fałszywą koncepcję celów. Zasady wypływające z Ewangelii wyznaczają cele działania, w pewien sposób chronią działalność Kół Caritas przed ukierunkowaniem nadmiernie pragmatycznym, wyłącznie socjologicznym, intelektualistycznym, wolontarystycznym, czy nastawieniem, że wszystko można rozwiązać ludzkimi siłami¹⁶. Realizacja celów Caritas uwarunkowana jest czynnikami miejsca i czasu. Z tego powodu nie ma uniwersalnej formy działalności na wszystkie czasy, ale konieczne jest przystosowanie do określonych warunków wsi i miasta. Dlatego w każdej epoce historycznej działalność Caritas, ma wiele problemów i otwartych pytań. Działanie Kół Caritas na wsi i w mieście jest rzeczywistością złożoną i dynamiczną. Celem działalności Kół Caritas jest ukształtowanie nowego człowieka w Chrystusie, doprowadzenie młodzieży do dojrzałości we wierze, aby stawała się świadkiem Chrystusa, a także rozwój młodzieży w wymiarze religijnym, intelektualnym, etycznym, emocjonalnym i społecznym. Posługa duszpasterska względem wolontariuszy polega na pogłębieniu wiary, wprowadzeniu w życie modlitwy, wyrabianiu świadomości apostołskiej, uczeniu oceniania rzeczywistości w duchu Ewangelii, pomaganiu w formacji sumienia oraz umożliwieniu podejmowania solidarnej współpracy z innymi ludźmi dla wspólnego dobra. Działalność Kół Caritas pełni także funkcję wycho-

¹⁴ Szerzej o konieczności planowania pracy duszpasterskiej w mieście zob. R. Kamiński, *Duszpasterstwo w dużym mieście*, w: *Teologia pastoralna*, t. 2, red. R. Kamiński, Lublin 2002, s. 123-130.

¹⁵ Zob. Benedykt XVI, *Spotkanie z wolontariuszami*, Wiedeń 9.11.2007, „L'Osservatore Romano” 10-11 (2007), s. 31.

¹⁶ Szerzej o tych błędach wychowawczych zob. A. Kiciński, *Pedagogiczne poszukiwania m(M)istrza dialogu*, „Katecheta” 51 (2007) nr 7-8, s. 107-115.

wawczą, przez co wspomaga instytucję rodziny i szkoły. W kontekście dokonujących się w Polsce przemian – innych w mieście i jeszcze innych na wsi – oraz lansowania przez różne siły modeli życia i wzorów zachowań obcych katolickiej doktrynie i tradycji, istnieje pilna potrzeba pogłębionej refleksji naukowej nie tylko nad przemianami życia młodych Polaków, ale także nad celami działalności Kół Caritas oraz koniecznymi strukturami. Pozytywne przeciwdziałanie członków Caritas negatywnym skutkom sekularyzacji oddolnej i laicyzacji życia wielu Polaków, jest dziś sprawą bardzo ważną, aczkolwiek coraz trudniejszą.

Działalność Kół Caritas, jeśli nie chce być zawieszona w próżni, musi być adresowana do dzisiejszych ludzi. Oznacza to, że musi ona uwzględniać korzenie historyczne polskiej wsi i miast, ale w takiej samej mierze także dzisiejsze uwarunkowania ludzkiego życia. Rozwoju działalności należy poszukiwać w oparciu o możliwie najlepsze zrozumienie zasad wywodzących się z objawienia Bożego i nauczania Kościoła, ale także wyzwań egzystencjalnych i duchowych dzisiejszych ludzi. W kontekście, a nawet na przecięciu tych dwu kategorii uwarunkowań będzie kształtować się sylwetka wolontariuszy, w której ujawni się główny rys chrześcijańskiego obrazu Boga i człowieka – miłość Boga i bliźniego.

Na koniec trzeba dodać, że przy wyznaczaniu celów pracy charytatywno-socjalnej w Kołach Caritas wskazana jest współpraca z innymi organizacjami charytatywnymi uwzględniając jednak zasadę, że „nie ze wszystkimi; nie zawsze i nie za wszelką cenę. Organizacje katolickie winny strzec swej tożsamości kościelnej”¹⁷.

Proponowana literatura

- Bartnik S.C., *Wprowadzenie do teologii społeczno-politycznej*, Lublin 2006.
- Katechetyka i katecheza u progu XXI wieku*, red. A. Kiciński, Poznań 2007.
- Katechezy dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych*, red. P. Rozynek, A. Sochał, Z. Sobolewski, Warszawa 2010.
- Kiciński A., *Ewangelizacja środowisk życia osób niepełnosprawnych*, w: *Katecheza ewangelizacyjna. Poszukiwania koncepcji*, red. P. Mąkosa, Lublin 2010, s. 219-226.
- Kiciński A., *Od stresu do wypalenia zawodowego nauczyciela*, w: *Między tradycją a współczesnością. I Krajowy Kongres Katechetyczny*, red. A. Bałoniak, J. Szpet, Poznań 2008, s. 271-279.
- Kiciński A., *Pedagogiczne poszukiwania m(M)istrza dialogu*, „Katecheta” 51 (2007) nr 7-8, s. 107-115.
- Kiciński A., *Spotkanie z Bogiem – ostatecznym celem wychowania. Aktualność propozycji wychowawczych Jacquesa Maritaina*, „Katecheta” 52 (2008) nr 7-8, s. 19-25.

---

¹⁷ *Podręcznik dla Parafialnych Zespołów Caritas*, dz. cyt., s. 85.

- Kiciński A., *Współczesna formacja katechetów*, „Roczniki Teologiczne” 52 (2005) nr 6, s. 109-125.
- Podręcznik dla Parafialnych Zespołów Caritas*, red. Z. Sobolewski i in., Warszawa 2009.
- Podręcznik opiekuna Szkolnego Koła Caritas*, red. M. Gawęł, Warszawa 2009.
- Przygoda W., *Parafialny zespół charytatywny*, „Roczniki Teologiczne” 45 (1998) z. 6, s. 223-239.
- Przygoda W., *Społeczny wymiar działalności charytatywnej Kościoła*, „Teologia Praktyczna” 3 (2002), s. 227-242.
- Skazani na wykluczenie!?*, red. M. Kalinowski, I. Niewiadomska, Lublin 2010.
- Wrońska H., *Katecheza a małe grupy szkolne i parafialne*, Lublin 2007.
- W służbie dziecku*, red. J. Wilk, Lublin 2003.